

**ΓΕΝΟΚΤΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΟΝΤΙΑΚΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ
(1821: Αναγέννηση του Ελληνικού Έθνους – 1921: Ξεριζωμός του Μικρασιατικού Ελληνισμού, Ταφόπλακα στο όραμα της “Μεγάλης Ιδέας”)**

Διανύουμε τον 11ο μήνα του 2021 και συνεχίζονται οι εκδηλώσεις εορτασμού της εθνικής επετείου συμπληρώσεως 200 ετών από την Αναγέννηση του Ελληνικού Έθνους. Εκδηλώσεις λιτές, περιορισμένες, όσον αφορά στην κάλυψη των ιστορικών γεγονότων και την γεωγραφική κατανομή αυτών. Διακεκριμένα στελέχη, αξιόλογοι επιστήμονες, καταξιωμένοι καλλιτέχνες, ικανοί τεχνικοί, επώνυμοι και ανώνυμοι, εργάστηκαν φιλότιμα και συνεχίζουν, για την οργάνωση και την προβολή του εορτασμού της επετείου του μεγαλειώδους γεγονότος της εθνικής μας αναγέννησης. Βεβαίως η πανδημία του COVID-19 και οι καταστροφικές επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής επηρέασαν καθοριστικά τη συνολική κρατική οργάνωση και τη συνοχή του κοινωνικού ιστού και ήταν και εξακολουθούν να είναι καταλυτικές σε όλες της εκφάνσεις της κρατικής δραστηριότητας και επομένως και στις προγραμματισμένες εκδηλώσεις του εορτασμού.

Όμως δεν παραγνωρίζονται και οι επίσης σημαντικές αρνητικές επιπτώσεις των διαφόρων φανατικών, αγκυλωμένων σε αναθεωρητικές απόψεις της ιστορίας που αποφεύγουν τα καθέκαστα του αγώνος και αυτοπεριορίζονται στα αρνητικά¹ των αγωνιστών, αμαυρώνοντας την σημασία του εορτασμού και απαξιώνοντας τον μεγαλειώδη αγώνα και τις θυσίες των Ελλήνων και Ελληνίδων του 1821, προβάλλοντας μία λαϊκίστικη “κανονικότητα” που προβληματίζει και παραβλέπει τις γενεσιουργούς αιτίες τους και δυστυχώς βρίσκει απήχηση στη “νεανική” αφέλεια του “πλήθους”.

Και ενώ ο επετειακός εορτασμός των 200 ετών του 1821 πλησιάζει στο τέλος του, δεν είδα, δεν άκουσα, δεν διάβασα – ίσως εγώ και εύχομαι να κάνω λάθος – τίποτα σχετικό, κάποια εκδήλωση επίσης, μνημοσύνης για την συμπλήρωση των 100 χρόνων από τα τραγικά και φρικιαστικά γεγονότα της καταστροφής της Σμύρνης και της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού. Δύο γεγονότα που οριοθέτησαν τον ξεριζωμό του Μικρασιατικού Ελληνισμού και ουσιαστικά έβαλαν ταφόπλακα στο όραμα της Μεγάλης Ιδέας, στο όραμα των Αγωνιστών του 1821, στις προσδοκίες των Ελλήνων μαχητών της Κιουτάχειας, του Εσκή Σεχίρ – Αφιόν Καρα Χισάρ – Καλέ Γκρότο (25 Ιουν. – 10 Ιουλ. 1921), των πεζοπόρων

---

¹ Άλωση Τριπολιτσάς (Σεπ. 1821)– 1ος Εμφύλιος (Νοε. 1823) –2ος Εμφύλιος (Οκτ.1824–Μαΐ. 825) – Δολοφονία Καποδίστρια (Σεπ. 1831) - ...

της φρικτής Αλμυράς ερήμου των 300 χιλ., των ηρωικών μαχητών του Σαγγαρίου (Αυγ. 1921).

Στο πλαίσιο λοιπόν του εν εξελίξει εορτασμού των γενεθλίων του Νεωτέρου Ελληνικού Κράτους, πιστεύω ότι η **μνημόνευση των 100 χρόνων** από τον Ξεριζωμό του Μικρασιατικού Ελληνισμού (Καταστροφή Σμύρνης, Γενοκτονία Ποντιακού Ελληνισμού), συνιστά επιβεβλημένη υποχρέωση κατανόησης των γεγονότων των 200 χρόνων της τρικυμιώδους Ιστορίας μας. Αφορμή για αναστοχασμό των πραγματικών γεγονότων, οι επέτειοι και οι μνημονεύσεις, βοηθούν να μη ολισθαίνουν στη λήθη οι μεγάλες στιγμές της Ιστορίας. Διότι η ιστορία μας είναι η πολύτιμη κληρονομιά μας · είναι γνώση που δεν πρέπει να φαλκιδεύεται ή να παραχαράσσεται με κακόβουλες ή ανόητες αναθεωρήσεις · είναι παράδειγμα που διδάσκει.

Γενοκτονία είναι, και έτσι χαρακτηρίζεται, «η βάσει σχεδίου συστηματική και ολοκληρωτική εξόντωση φυλής ή έθνους». Εντάσσεται στα εγκλήματα κατά της ανθρωπότητας. Χαρακτηριστικό, το αναγνωρισμένο διεθνώς γεγονός της εξόντωσης 1.500.000 Αρμενίων από τους Τούρκους το 1915. Φυσικά η Τουρκία δεν δέχεται τον χαρακτηρισμό της γενοκτονίας των Αρμενίων, καθώς και αυτής των Ελλήνων του Πόντου και της Μικράς Ασίας (1914 – 1922), ισχυριζόμενη μέχρι σήμερα ότι πρόκειται για εκατέρωθεν ακρότητες ληστών και “ατάκτων”.

Γεωγραφικά, **Πόντος** καλείται η περιοχή της ΒΑ Μικράς Ασίας (Μ.Α.) που βρέχεται από τον Εύξεινο Πόντο. Από την αρχαιότητα², η Ελληνική εθνογλωσσική συνέχεια υπήρξε αδιάλειπτη. Αιώνες πριν οι Τούρκοι καταφθάσουν στην περιοχή, μέχρι το 1922, η παρουσία των Ελλήνων και οι δραστηριότητές τους σε όλους τους τομείς (οικονομία, εμπόριο, παιδεία, οργάνωση, ...) ήταν καθοριστική στην ανάπτυξη της περιοχής. Σημαντικά κέντρα δημιουργήθηκαν και σπουδαίες πόλεις όπως η Σινώπη, η Σαμψούντα, η Αμισός, η Σελινούντα, η Τραπεζούντα, αναπτύχθηκαν και αναδείχθηκαν σε πόλεις και λιμάνια παγκόσμιας ακτινοβολίας. Αν και γεωγραφικά ο Πόντος καταχωρείται στο πλέον απομεμακρυσμένο και απομονωμένο τμήμα του Ελληνισμού, οι Πόντιοι διατήρησαν τα χαρακτηριστικά της Ελληνικής τους ταυτότητας αναλλοίωτα, επί 3.000 χρόνια σχεδόν Ελληνικής παρουσίας και δραστηριότητας. Σταθεροί “αντισεισμικοί” πυλώνες της διαχρονικής ύπαρξής τους, η αρχαιοπρεπής διάλεκτος της Ελληνικής γλώσσας, ο Ελληνικός πολιτισμός και η Ορθοδοξία.

Στην περίοδο της Μικρασιατικής Εκστρατείας, πριν τον πρωτοφανή ξεριζωμό του Μικρασιατικού Ελληνισμού, η έκταση του ιστορικού Πόντου ήταν 71.000

---

² Η αργοναυτική εκστρατεία, ο μύθος του Φρίξου και της Έλλης, ο Ιάσοντας, το χρυσόμαλλο δέρασ, ... μυθολογία συμβολική, της ιστορικής αφετηρίας του ποντιακού Ελληνισμού.

τ.χλμ. και ο συνολικός πληθυσμός του περίπου 2.100.000 κάτοικοι, εκ των οποίων τουλάχιστον 700.000 ήταν Έλληνες Ορθόδοξοι Χριστιανοί και αρκετές χιλιάδες άλλοι ήταν εξισλαμισμένοι Έλληνες. Στον Πόντο λειτουργούσαν περίπου 1.000 σχολεία με 1.300 καθηγητές και 76.000 μαθητές, ενώ η Ορθόδοξη Εκκλησία ήταν οργανωμένη σε έξι μητροπόλεις (Τραπεζούντας, Αμάσειας, Κερασούντος, Ροδόπολης, Νεοκαισαρείας, Κολωνίας) στις οποίες λειτουργούσαν περίπου 1.100 εκκλησίες, με 1.600 ιερείς και 20 μοναστήρια (πασίγνωστο αυτό της Παναγίας Σουμελά).

Οι θριαμβευτικές επιτυχίες του Ελληνικού στρατού στους Βαλκανικούς Πολέμους 1912 – 1913 και η προσέγγιση στην Κωνσταντινούπολη εξαγρίωσαν τους Τούρκους που διαισθάνθηκαν τον κίνδυνο και την απειλή απώλειας και συρρίκνωσης της ληστρικής “περιουσίας” τους. Αποφάσισαν λοιπόν, σχεδίασαν και έθεσαν σε εφαρμογή το πρώτο έγκλημα του 20ου αιώνας. Την εξολόθρευση και εξαφάνιση του Χριστιανικού πληθυσμού της Μ. Α. που διαπράχθηκε από το 1914 μέχρι το 1923. Εξελίχθηκε οργανωμένα και μεθοδικά σε δύο φάσεις και προσέλαβε τη μορφή κανονικής Γενοκτονίας. Εμπνευστής και οργανωτής της γενοκτονίας υπήρξε ο Γερμανός στρατηγός φον Σάντερς³, στα πλαίσια της μεθοδευμένης προπαγάνδας κατά των Ελλήνων της Ιωνίας και του Πόντου, και των Αρμενίων, προς εξυπηρέτηση ιδίων συμφερόντων. Εκτελεστές δε οι Νεοτουρκοί εθνικιστές του Μουσταφά Κεμάλ⁴, χωρίς βεβαίως να παραγνωρίζεται και ο ρόλος των επενδυτών κερδοσκόπων των ξένων Δυνάμεων.

Στην πρώτη φάση (1914–1918) οι Τούρκοι όρισαν ως κριτήριο εξόντωσης των Ελλήνων την θρησκεία και ανέθεσαν την εφαρμογή στον στρατό, καταστήσαντες υποχρεωτική τη θητεία των Ελλήνων. Αποτέλεσμα: Πολλοί νέοι να λιποτακτούν και συλλαμβανόμενοι να εκτελούνται, οι δε λοιποί (τα νιάτα του Πόντου) να υπηρετούν χωρίς όπλο, κάτω από εξευτελιστικές, άθλιες συνθήκες διαβίωσης, στα διαβόητα εξοντωτικά τάγματα εργασίας (αμελέ ταμπουρού), με ποσοστό επιβίωσης 20%. Στην περίοδο αυτή εκτιμάται ότι 260.000 Έλληνες (άνδρες, γυναίκες, παιδιά, νήπια) εξοντώθηκαν.

Η δεύτερη φάση (1919 – 1923) εγκαινιάζεται με την άφιξη του Κεμάλ Ατατούρκ στη Σαμψούντα την 19 Μαΐου 1919. Η αποβίβαση του Ελληνικού Στρατού στην Σμύρνη (2 Μαΐου 1919) και η προέλασή του προς Ανατολάς, θορύβησε πάρα πολύ τον Κεμάλ, ο οποίος επανεξέτασε τα εγκληματικά σχέδιά του και επέσπευσε την εφαρμογή τους. Κήρυξε το Τουρκικό έθνος σε “διωγμό” και κάλεσε τον λαό στον αγώνα για την υπεράσπιση της πατρίδας κατά των Ελλήνων “ει-

---

³ Γερμανός στρατηγός, Διοικητής της 1^{ης} Τουρκικής Στρατιάς στην Κωνσταντινούπολη, επικεφαλής της Γερμανικής στρατιωτικής αποστολής στην Τουρκία.

⁴ Αρχηγός του Νεοτουρκικού Κράτους, Κεμάλ Ατατούρκ

σβολέων". Τα ανθελληνικά αισθήματα των Τούρκων εκδηλώθηκαν με εντυπωσιακή μανία και εκτονώθηκαν με πρωτοφανή αγριότητα στους αμάχους του Πόντου καταρχήν, και στη συνέχεια επεκτάθηκαν σε μία κτηνώδη εθνοκάθαρση με διαστάσεις απάνθρωπης γενοκτονίας σε βάρος του συνόλου του μικρασιατικού Ελληνισμού. Διώξεις, λεηλασίες, βιασμοί, απαγχονισμοί, σφαγές, εκτελέσεις, εμπρησμοί, φονικές πυρκαγιές, εκτοπίσεις, εξοντωτικές πορείες θανάτου, στοιχειοθετούν το χρονικό της **γενοκτονίας** του Ποντιακού Ελληνισμού. Ο συνολικός αριθμός των θυμάτων της Τουρκικής κτηνωδίας με την ανοχή ή αδιαφορία (υπό την επεικέστερη έκφραση) των Μεγάλων (αλλοίμονο τόσο μικρών ηθικά) Δυνάμεων, υπολογίζεται σε 1.400.000, εκ των οποίων 353.000 Ελληνοπόντιοι, που ανεβάζουν το σύνολο των Ελλήνων θυμάτων στις δύο φάσεις της **γενοκτονίας** σε 610.000.

Η ιστορική έρευνα, έχει φέρει στο φως της δημοσιότητας, πληθώρα διπλωματικών εγγράφων, αναρίθμητα αρχεία, μαρτυρίες κ.λπ. που τεκμηριώνουν αναμφισβήτητα το τεράστιο Τουρκικό έγκλημα κατά της ανθρωπότητας. Μία σταχυολόγηση κατωτέρω βεβαιώνει του λόγου το αφαλές.

- 9.06.1916: Ανταπόκριση στην Γαλλική Εφημερίδα «Journal». «..... γυναίκες και κορίτσια αρπάζονται στα σκλαβοπάζαρα ..... Ελληνίδες στα χαμαιτυπεία βιάζονται από μεθυσμένους Τούρκους στρατιώτες.... ».
- 18.12.1916: Τηλεγράφημα Τούρκου ΥΠ.ΕΣ. Ταλαάτ Πασά προς τους Στρατιωτικούς Διοικητές Πόντου. «Προβείτε σε εξόντωση όλων των αρρένων 14-60 ετών και εκτοπισμό των γυναικοπαίδων και ηλικιωμένων, στην Ανατολία».
- 6.02.1918: Άρθρο Αγγλικής Εφημερίδος «The Morning Post». «Όλα τα εγκλήματα που διεπράχθησαν από τον Νέρωνα, τον Καλιγούλα, τον Αττίλα, και τον Αβδούλ Χαμίτ, χάνονται στην ανυπαρξία, μπροστά στα εκατομμύρια που δολοφόνησαν οι Τούρκοι κατά τα τέσσερα προηγούμενα έτη ».
- 12.10.1918: Αναλυτική έκθεση του Μητροπολίτου Τραπεζούντος (1913-1938) Χρύσανθου Φιλιππίδη προς τον Οικουμενικό Πατριάρχη με σπαρακτικές λεπτομέρειες των εγκλημάτων των Τούρκων.
- 9.02.1919: Έκθεση Γ.Ε.Ν. Γαλλίας: «Από τις αρχές του 1914, οι Νεότουρκοι υπό την καθοδήγηση του Γερμανού αρχιστρατήγου Liman Von Sanders, άρχισαν.... Μεθοδική επιχείρηση εξαφάνισης του Ελληνικού στοιχείου.. .... Χιλιάδες εξοντώθηκαν στα διαβόητα "Αμελέ Ταμπουρού" (Amele Taburlari – Τάγματα Εργασίας)..... »

- 25.07.1920: Τηλεγράφημα ΥΠ.ΕΞ. της Επιτροπής Ποντίων προς τον Ελευθέριο Βενιζέλο: «Πανταχόθεν του Πόντου αγγέλλονται σφαγαί ..... Εάν κατάστασις αυτή συνεχιστεί, Ελληνισμός Πόντου εξαφανισθήσεται .... ».

- 1920 - 1921: Κορύφωση της τραγωδίας του Γολγοθά των Ελλήνων του Πόντου. Η απροκάλυπτη **Γενοκτονία!** Τεκμηριωμένη μαρτυρία του Τζεμάλ Νουζχέτ, νομικού συμβούλου του φρουραρχείου Κωνσταντινούπολης αναφέρει. «6.000 Ελλήνων της Πάφρας αποκλείσθηκαν εντός των εκκλησιών, ... εκάησαν όλοι, οι γέροντες άνδρες γυναίκες και παιδιά ..... μερικές εκ των γυναικών οδηγήθηκαν αλλού από τους “τσέτες”, οι οποίοι αφού ασέλησαν επ’ αυτών τις θανάτωσαν. .... Εκ των 25.000 Ελλήνων της περιφέρειάς Πάφρας, 90% εκτελέστηκαν. Όσοι επέζησαν εθανατώθηκαν στις πορείες».

- 14.10.1922: Δήλωση Βρετανού πρωθυπουργού Λούντ Τζωρτζ. «Οι Τούρκοι εξόντωσαν εν ψυχρώ από το 1914 μέχρι τώρα 500.000 Έλληνες, άνδρες, γυναίκες και παιδιά χωρίς καμία πρόκληση....».

- 4.02.1994: Η Βουλή των Ελλήνων με ομόφωνη απόφασή της, αναγνώρισε την **Γενοκτονία** των Ποντίων και όρισε την 19^η Μαΐου ως ημέρα εθνικής μνήμης της Γενοκτονίας του Ποντιακού Ελληνισμού.

- Ιούνιος 1998: Διακομματική αντιπροσωπεία της Ελληνικής Βουλής υπέβαλε υπόμνημα για την **Γενοκτονία** των Ποντίων, προς την Επιτροπή Ανθρωπίνων δικαιωμάτων του Ο.Η.Ε.

- 22.11.1921: Διακεκριμένοι⁵ Έλληνες των γραμμάτων και των τεχνών, απηύθυναν προς συναδέλφους τους, διανοομένους της Ευρώπης και της Αμερικής, διαμαρτυρία, καταδικάζοντας την προσχεδιασμένη **γενοκτονία** των Ελλήνων του Πόντου, τονίζοντας: «...όχι μόνον τα γεγονότα ταύτα αλλά και η ανοχή αυτών αποτελεί πένθος της ανθρωπότητας».

Σεβόμενος τις δεσμεύσεις φιλοξενίας, κλίνω αυτή την εξαιρετικά περιορισμένη “σε έκταση” σταχυολόγηση, δανειζόμενος ως ΕΠΙΛΟΓΟ, την πλέον περιεκτική έκφραση πικρίας και θλίψης, τον πλέον αντικειμενικό καταμερισμό ευθύνης, για το τέλος του Ελληνισμού στον Πόντο, από τον επίλογο του έργου «Εκκλησία Τραπεζούντος» του μεγάλου ιεράρχου Χρύσανθου Φιλιππίδη (1881–1949), τε-

---

⁵ Χ. Άννινος, Μ. Αυγέρης, Ι. Βλαχογιάννης, Γερ. Βώκος, Ι. Γρυπάρης, Α. Δούζας, Γ. Δροσίνης, Α. Ζάχος, Αύρ. Θεοδωροπούλου, Κ. Θεοτόκης, Γ. Ιακωβίδης, Ν. Καζαντζάκης, Γαλ. Καζαντζάκη, Αρ. Καμπάνης, Δ. Καμπούρογλου, Π. Καρολίδης, Δ. Κόκκινος, Γ. Κορομηλάς, Μ. Μαλακάσης, Κ. Μαλέας, Σ. Μένανδρος, Θ. Νικολούδης, Π. Νιρβάνας,, Γρ. Ξενόπουλος Κ. Παλαμάς, Ζ. Παπαντωνίου, Κ. Παράσχος, κ. Πασαγιάννης, Φ. Πολίτης, Γ. Πωπ, Αγγ. Σικελιανός, Σ. Σκίπης, Γ. Στρατήγης, Δ. Ταγκόπουλος, Γ. Τσοκόπουλος, Ρ. Φυλλύρας, Γ. Χατζηδάκης, Δ. Χατζόπουλος, Π. Χορν, Ι. Σβορώνος.

λευταίου Μητροπολίτου Τραπεζούντος και μετέπειτα Αρχιεπισκόπου Αθηνών (1938-1941).

«Υπό την ένοχον αδιαφορίαν της χριστιανικής Δύσεως εν έτει 1453 έπεσεν η Κωνσταντινούπολις και εν έτει 1461 η Τραπεζούς και κατεστράφη ολόκληρος ακμαίος πολιτισμός. .... Τη ενόχω συνεργεία των συμμάχων χριστιανικών Δυνάμεων της Δύσεως κατά τα έτη 1914- 1918 και 1919- 1922 εσφάγη υπό των Νεοτούρκων ολόκληρον έθνος, το Αρμενικόν και εκατοντάδες χιλιάδων Ελλήνων. .... επήλθε η μικρασιατική καταστροφή .....και επηκολούθησεν η ανταλλαγή των πληθυσμών (1923) και η εντεύθεν ερήμωσις ολοκλήρου Πόντου, Μικράς Ασίας και Θράκης και η καταστροφή ολοκλήρου Χριστιανικού πολιτισμού».

Δοξάκης Ιωάννης
Υποστράτηγος ε.α

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. ΒΙΚΙΠΑΙΔΕΙΑ
2. ΙΣΤΟΡΙΚΑ (ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ/16.05.2002
3. ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ/Τεύχος 18 (ΓΝΩΜΩΝ ΕΚΔΟΤΙΚΗ)